

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN MIETINTÖ 19/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi valtion vesiväyläpalvelujen määräaikaisesta turvaamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 26 päivänä lokakuuta 2010 lähettänyt liikenne- ja viestintävaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi valtion vesiväyläpalvelujen määräaikaisesta turvaamisesta (HE 213/2010 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Pekka Kouhia, liikenne- ja viestintäministeriö
- osastoesiupseeri Ahti Kurvinen, puolustusministeriö

- kilpailuasiainneuvos Riitta Ryhänen, Kilpailuvirasto
- lakimies Matti Eronen, Liikennevirasto
- johtaja Rainer Mustaniemi, Liikennevirasto
- toimitusjohtaja Jari Partanen, Meritaito Oy.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- valtiovarainministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- Suomen Konepäällystöliitto
- Suomen Laivanpäällystöliitto
- Suomen Varustamot ry
- Suomen Vesitieyhdistys ry
- Suomen ympäristökeskus.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki valtion vesiväyläpalvelujen määräaikaisesta turvaamisesta.

Esitys täydentää merenkulkualan toimintojen uudelleen järjestelyä, jossa merenkulun turvallisuustoiminnot, väyliin liittyvät tilaajatoiminnot ja palvelujen tuotanto erotettiin toisistaan. Esityksen tarkoituksena on turvata valtion tarvitsemien vesiväyläpalvelujen saatavuus vesiväyläpalvelujen markkinoiden avaamiseen liittyvän siirtymäkauden ajan vuosina 2011 ja 2012. Esitys turvaisi vesiväyläpalvelujen saatavuuden koko valtakunnan alueella sekä Saimaan kanavan vuokra-alueella.

Esityksen mukaan Liikennevirasto voisi siirtymäkauden aikana velvoittaa Merenkulkulaitoksen tuotantotoiminnan muuttamisesta osakeyhtiöksi annetun lain nojalla perustetun Meritaito Oy:n tarjoamaan merenmittaus- ja väylänpito- palveluja sekä kanavien käyttö- ja kunnossapito- palveluja. Esityksessä määriteltäisiin myös julkisen palveluvelvoitteen johdosta yhtiölle maksettavan korvauksen määräytymisen perusteet.

Laki on tarkoitettu olemaan voimassa 1 päivästä tammikuuta 2011 31 päivään joulukuuta 2012.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuna.

Lailla Merenkululaitoksen tuotantotoiminnan muuttamisesta osakeyhtiöksi (875/2009) Merenkululaitoksen tuotantotoiminta siirrettiin perustettavalle osakeyhtiölle vuoden 2010 alusta lukien. Yhtiöittämislaki oli jatkoa Merenkululaitoksen tilaaja- ja tuotantotoiminnan sisäiselle eriyttämiselle, jossa merenkulun turvallisuustoiminnot, väyliin liittyvät tilaajatoiminnot ja palvelujen tuotanto erotettiin toisistaan.

Esityksen perusteella Meritaito Oy:lle voidaan antaa vuosien 2011 ja 2012 aikana velvoite tarjota merenmittaus- ja väylänpitopalveluja sekä kanavien käyttö- ja kunnossapitopalveluja koko valtakunnan alueella ja Saimaan kanavan vuokra-alueella vuoden 2012 loppuun saakka. Tällä pyritäisiin varmistamaan kyseisten palvelujen saatavuus. Esityksen mukaan edellä mainitut palvelut avattaisiin kuitenkin kilpailulle asteittain siten, että vuonna 2011 kilpailutettaisiin noin kolmannes ja vuonna 2012 noin kaksi kolmannesta urakoiden ennakoidusta rahallisesta arvosta. Esityksen perustelujen mukaan vuodesta 2013 eteenpäin vesiväylänpidon markkina olisi kilpailulle avoin.

Esityksen mukaan kilpailun avaamisen asteittaisuus mahdollistaa markkinoiden avaamisen hallitusti ja varmistaa palveluiden saatavuuden markkinoiden kehitysvaiheessa. Siirtymäkausi antaa esityksen perustelujen ja valiokunnan saaman selvityksen mukaan alan toimijoille ja myöskin Meritaito Oy:lle mahdollisuuden kehittää palvelujensa tarjontaa ja tehokkuutta, millä on keskeinen merkitys jatkossa myös Meritaito Oy:n henkilöstön kannalta. Samoin siirtymäkausi antaa liikennevirastolle mahdollisuuden kehittää hankintamenettelyjään.

Vesiväyläpalveluiden tarpeen ja määrän arvioidaan esityksen mukaan pysyvän vuodesta 2013 eteenpäin suunnilleen nykyisellä tasolla.

Tällä hetkellä markkinoilla toimii valiokunnan saaman selvityksen mukaan noin kymmenen yritystä ja markkinoilla toimivien yritysten määrän odotetaan kasvavan jonkin verran kilpailun avaamisen myötä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan mm. lisääntyvät ympäristövaatimukset, erityisesti Itämeren alueella, voivat synnyttää uutta palvelukysyntää.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ministeriöiden välisellä yhteistyöllä esityksen valmisteluvaiheessa on varmistettu, että lakiehdotus on EU:n kilpailu- ja valtiontukisäännösten vaatimusten mukainen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että myöskin jatkossa huolehditaan siitä, että väylänpidon ja merenmittauksen palvelutaso säilytetään ja palvelujen saatavuus varmistetaan siten, ettei merenkulun turvallisuus vaarannu. Valiokunta korostaa myöskin Meritaito Oy:n öljyntorjuntaan liittyvien toimintojen sekä kaluston kehittämisen ja ylläpidon merkitystä jatkossa.

Merenmittausta koskevat hankinnat

Esityksen 2 §:n 2 momentin mukaan Liikennevirasto kilpailuttaa myös osan merenmittauspalveluista vuosina 2011 ja 2012 vaiheittain siten, että kilpailu avautuisi kokonaan vuoden 2013 alusta lukien.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tiettyjen Suomen aluevesien alueiden merenmittauksella on keskeinen merkitys myös maanpuolustuksen kannalta. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan maanpuolustuksellisesti merkitävät merenmittaukseen liittyvät hankinnat ovat julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007, hankintalaki) 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisia salassa pidettäviä hankintoja. Tämänkaltaisissa hankinnoissa sovelletaan varsinaisista julkisista hankinnoista poikkeavia menettelytapoja.

Hankintalain 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan hankintalakia ei sovelleta hankintoihin, jotka ovat salassa pidettäviä tai joiden toteuttaminen edellyttää lakiin perustuvia erityisiä turvatoimenpiteitä, taikka jos valtion keskeiset tur-

vallisuusedit sitä vaativat. Viranomaisten asiakirjojen ja tietojen salassapidosta maanpuolustuksellisista syistä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, julkisuuslaki) 24 §:n 10 kohdassa. Puolustus- ja turvallisuusalan palveluhankintoja koskee direktiivi hankintaviranomaisten ja hankintayksiköiden tekemien rakennusurakoita sekä tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta puolustus- ja turvallisuusalalla 2009/81/EY.

Valiokunta korostaa, että esityksellä ei muuteta esimerkiksi sotilaallisen maanpuolustuksen perusteella taikka muutoin salaisiksi luokiteltavia hankintoja julkisiksi hankinnoiksi. Julkisista hankinnoista annettua lakia ei siten sovelleta jatkossakaan esimerkiksi sellaisten merenmittauspalvelujen hankintaan, jotka on luokiteltu salaisiksi.

Lisäksi aluevalvontalakiin sisältyy erityinen merenmittausta koskeva lupamenettely. Aluevalvontalaissa (755/2000) säädettyjä vaatimuksia ja menettelyjä tulee noudattaa sekä Liikenneviraston tekemien julkisten että salaiseksi luokiteltavien hankintojen kohdalla. Aluevalvontalain 12 §:n 1 momentin mukaan Suomen aluevesillä ei saa harjoittaa ilman lupaa merenpohjan tai sen sisustan muodon, rakenteen tai koostumuksen selvittämistä geologisilla tai geofyysisillä tutkimuksilla eikä merenpohjan topografisten muotojen järjestelmällistä mittausta tai tallennusta. Näin ollen merenmittaukseen Suomen aluevesillä tulee hankkia lupa ja lupaviranomaisena on Pääesikunta. Aluevalvontalain 19 §:n 1 momentin mukaan kyseinen lupa myönnetään, jollei toiminta vaaranna Suomen aluevalvontaa tai jos vaaraa voidaan lupamääräyksillä olennaisesti vähentää. Mainitun lain 19 §:n 2 momentin mukaan luvassa voidaan myös antaa aluevalvonnan ja luvan hakijan turvallisuuden kannalta tarpeellisia määräyksiä toiminnasta ja siinä käytetävästä välineistöstä sekä toiminta-alueesta ja -ajasta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan on välttämätöntä, että salassa pidettävän merenmittausta koskevan hankinnan valintaperusteeksi voidaan asettaa, että merenmittausta suorittava

ja mittaustietoja käyttävä toimija täyttävät salassa pidetyn aineiston käsittelyä koskevat vaatimukset. Lisäksi heiltä tulee voida tarvittaessa edellyttää voimassaolevaa turvallisuussopimusta aluevalvontalaissa mainitun lupaviranomaisen kanssa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan edellä mainittujen hankintalain, julkisuuslain ja aluevalvontalain säännösten ja menettelytapojen kautta pystytään turvaamaan myöskin maanpuolustukselliset tarpeet. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että siirtymäkaudella, kilpailuun siirryttäessä ja hankintoja tehtäessä varmistetaan, että varautuminen tai maanpuolustukselliset intressit eivät vaaranna myöskään jatkossa. Valiokunta ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi tätä koskevan lausuman.

Yksityiskohtaiset perustelut

3 §. Julkisen palvelun velvoitteen antaminen.

Valiokunta ehdottaa 3 §:n virheellisen 4—6 artiklaan kohdistuvan viittauksen muuttamista viittaukseksi 4 artiklaan.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa,

*että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 3 § muutettuna (**Valiokunnan muutos-**
ehdotukset) ja*

*että hyväksytään yksi lausuma (**Valiokunnan lausumaehdotus**).*

Valiokunnan muotosehdotukset

3 §

Julkisen palvelun velvoitteen antaminen

Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu palveluvelvoite on annettava asiakirjalla, josta käy ilmi EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan määräysten soveltamisesta tietyille yle-

siin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palvelu- ja tuottaville yrityksille korvauksena julkisista palveluista myönnettävään valtiontukeen tehdyn komission päätöksen 2005/842/EY (*komission päätös*) 4 (*poist.*) artiklassa määritellyt asiat.

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että kilpailuun siirryttäessä, ja hankintoja tehtäessä varmistetaan merenmittauksen osalta, etteivät yhteiskunnan varautuminen tai maanpuolustuksen kannalta keskeiset intressit vaarannu myöskään jatkossa.

Helsingissä 24 päivänä marraskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Martti Korhonen /vas
vpj. Saara Karhu /sd
jäs. Mikko Alatalo /kesk
Leena Harkimo /kok
Kalle Jokinen /kok
Risto Kuisma /sd
Lauri Kähkönen /sd

Pentti Oinonen /ps
Markku Pakkanen /kesk
Lyly Rajala /kok
Tero Rönni /sd
Janne Seurujärvi /kesk
Anne-Mari Virolainen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula.